

ПРИКАЗ КЊИГЕ ЗЛАТОМИРА ГРУЈИЋА „ВАЗДУХОПЛОВСТВО У АПРИЛСКОМ РАТУ“

Младен Р. Тишма

Ваздухопловство у Априлском рату,
Златомир Грујић; Удружење
пензионисаних војних летача
и падобранаца Србије, Београд,
2016, 277 стр.

Почетком јуна пред читаоцима се, у издању Удружења пензионисаних војних летача и падобранаца Србије, појавила књига под насловом „Ваздухопловство у Априлском рату“, аутора магистра Златомира Грујића, пуковника авијације у пензији и председника Удружења пензионисаних војних летача и падобранаца Србије. Љубитељима писане речи аутор је, осим по војничкој каријери, познат и као аутор бројних

чланака из области наука одбране, као и неколико књига које обрађују теме из прошлости нашег ваздухопловства – „Авијација Србије и Југославије: 1901–1994“,¹ „Века српске авијације: уз 100. годишњицу Ваздухопловства и ПВО 1912–2012“,² „Лет у вечност: прича о првом пилоту Србије нареднику Михаилу Петровићу“,³ као и монографија 21.⁴ и 31.⁵ класе Ваздухопловне војне академије и монографије Удружења војних пензионера.⁶

Књига коју представљамо објављена је поводом 75. годишњице Априлског рата. Преко 270 страница текста подељено је у предговор, увод, четири поглавља и за-

¹ З. Грујић, *Авијација Србије и Југославије: 1901-1994*, НИУ „Војска“, Београд 1997.

² З. Грујић, *Века српске авијације: уз 100. годишњицу Ваздухопловства и ПВО 1912–2012.*, УПВЛПС, Београд, 2012.

³ З. Грујић, *Лет у вечност: прича о првом пилоту Србије нареднику Михаилу Петровићу*, УПВЛПС, Београд, 2014.

⁴ З. Грујић, *Сребрих галебова лет: монографија 21. класе Ваздухопловне војне академије – 40 година од завршетка школовања 1970-2010*, ауторско издање, Београд, 2010.

⁵ З. Грујић, *Тридесетрва класа Ваздухопловне војне академије: поводом 30. годишњице завршетка школовања 1982-2012*, Удружење пилота 31. кл. ВВА, Београд, 2012.

⁶ З. Грујић, *Удружење војних пензионера Југославије, Србије и Црне Горе 1993–2003*, Удружење војних пензионера СЦГ, Београд, 2003.

кључак, а књига је опремљена и регистром имена и списком извора. Све то илустровано је са 210 црно-белих фотографија и две карте.

У првом поглављу под насловом Војна ваздухопловства Немачке и Југославије до Другог светског рата, аутор прво даје кратак преглед корена и историјата немачког, италијанског и мађарског војног ваздухопловства, њиховог учешћа у Првом светском рату, функционисање у међуратном периоду и ангажман током Другог светског рата. У одељку посвећеном ваздухопловству Краљевине Југославије, књига даје преглед настанка и развоја војног ваздухопловства, пре свега авијације, у Краљевини Србији од 1912. до 1918. године, учешће у борбеним дејствима током балканских ратова, као и током Првог светског рата, са посебним акцентом на улогу нашег војног ваздухопловства на Солунском фронту. У наставку је приказан послератни развој војног ваздухопловства у краљевству „троименог народа“, организација и формација ваздухопловства и његово опремање авионима. Трећи одељак овог поглавља посвећен је ваздухопловним дејствима до почетка Другог светског рата, те од његовог избијања до почетка Априлског рата против Краљевине Југославије. Обухваћена су прва искуства у употреби ваздухопловних снага за војне потребе, употреба италијанске авијације у Етиопији, примена ваздухопловне моћи у Шпанском грађанском рату, совјетско-финском рату као и током европских освајања нацистичке Немачке до почетка Другог светског рата. Књига даље прати немачки поход на Пољску и проверу доктрине „муњевитог рата“ кроз садејство авијације и оклопно-механизованих јединица, напад на Данску и потом Норвешку, италијанску „анексију“ Албаније, ваздухопловне операције током „Рата затишја“, улогу ваздухопловства током немачког напада на Белгију, Холандију и коначно Француску, те поуке и искуства из борбених дејстава изнад Пољске, Норвешке и на западном ратишту. Потом је обрађен немачки напад на Велику Британију и улога италијанских ваздухопловних снага током напада на Грчку.

Друго поглавље књиге бави се стањем ваздухопловства Југославије и њених противника пред Априлски рат. Теме су општа војно-политичка ситуација у региону, улога Ваздухопловства Војске у припреми и извршењу државног удара 27. марта 1941. године, материјалне и организационе припреме Југославије за рат. Пишући о организацији и стању југословенског ваздухопловства пред сам рат, аутор приказује оперативно ваздухопловство (Ваздухопловство Војске, тада још увек самостални род КоВ), армијско и поморско ваздухопловство, стање њиховог људства и ратне технике, те планирање и спровођење мобилизације и стратегијског развоја. Књига нам даље говори о задацима нашег ваздухопловства према ратном плану Р-41, представљајући ратне задатке оперативног, армијског, поморског и позадинског ваздухопловства у рату и њихове укупне снаге које су те задатке требало да изврше. У оквиру посебног поглавља, објашњена је организација и задаци противваздухопловне одбране кроз противдесантну борбу, противваздухопловну заштиту територије и организацију трупне противваздухопловне одбране. Тиме долазимо и до друге стране у Априлском рату – оружаних снага агресора. Овде нам књига објашњава улогу агресорских ваздухопловних снага у нападу на Југославију, стање, задатке и ангажоване снаге немачког Луфтвафеа, врсте авијације и типове немачких авиона коришћених у агресији, као и краћи преглед стања и задатака италијанске и мађарске ваздушне силе., из чега се изводе опште карактеристике и показатељи односа ваздухопловних снага Југославије и држава агресора.

Конкретна дејства нашег и агресорских ваздухопловстава предмет су трећег поглавља књиге, које на почетку описује почетне ударе и борбена дејства немачких, италијанских и мађарских ваздухопловних снага током Априлског рата. Највише пажње, пак, посвећено је дејствима нашег ваздухопловства у одбрани Отаџбине. Ту читамо о ангажовању шестог, петог, другог и четвртог ловачког пука и самосталне ловачке ескадриле у противваздухопловној одбрани, улози и дејствима првог, трећег, седмог и осмог бомбардерског пука и 81. самосталне бомбардерске групе, као и 11. извиђачке групе оперативног ваздухопловства. Након тога, аутор пише о армијском и поморском ваздухопловству, транспортној, школској и помоћној авијацији и падобранству током Априлског рата.

Тако долазимо до епилога коме је посвећено четврто поглавље ове књиге. Капитулација југословенске војске и њено одражавање на престанак дејстава авијације и излазак делова и јединица војног ваздухопловства, доводе читаоца до општих и посебних узрока југословенског пораза у Априлском рату, посебно субверзивне делатности и издаје, као и слабости у организацији и командовању. Аутор је посебну пажњу посветио позитивним примерима југословенског ваздухопловства, што своје оправдање добија у наставку књиге где се говори о нашим и ваздухопловним губицима сила Осовине.

Посебну вредност књиге чини споменар нашим погинулим летачима, у коме се налазе доступне фотографије припадника летачког састава нашег војног ваздухопловства који су животе положили на олтар Отаџбине.

У закључку књиге сумирани су разлози пораза југословенске војске, ваздухопловства, а тиме, и пропасти Југославије као државе у Априлском рату.

Можемо слободно рећи да књига *Ваздухопловство у Априлском рату* представља вредан допринос домаћој ваздухопловној публицистици и напор да се важан део прошлости ваздухопловства на овим просторима не само сачува од прашине заорава, већ и још једном афирмише као вредан даљих истраживања, посебно међу млађим нараштајима будућих ваздухопловаца, како професионалаца свих специјалности тако и ентузијаста.